

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Навчально-науковий інститут права
Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права

«До захисту у ЕК допустити»
Завідувач кафедри
інтелектуальної власності
та інформаційного права
д.ю.н., доц. Козинець А.О.

_____
(підпис)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Проблеми та правові засади діяльності організацій
колективного управління»

студента 2 року навчання ОР «Магістр»
групи
«Правова охорона й захист прав інтелектуальної власності»
заочної форми навчання
спеціальність: 081 «Право»
Євтушенка Олександра Олександрович

Науковий керівник :
Майданик Любов Романівна к.ю.н., доцент
кафедри інтелектуальної власності та
інформаційного права

прізвище, ініціали, підпис

Рецензент:

_____
посада, науковий ступень,
прізвище, ініціали, підпис

Зміст

Магістерське завдання	3
Календарний план.....	4
Анотація.....	5
Вступ.....	6
I. Організація колективного управління як організаційно-правова форма здійснення колективного управління авторськими та суміжними правами.....	9
1.1. Правовий статус організацій колективного управління за законодавством України.	9
1.2. Керівні засади діяльності організацій колективного управління.	24
1.3. Міжнародний досвід регулювання колективного управління авторськими та суміжними правами.	36
II. Актуальні проблеми правового регулювання діяльності організацій колективного управління.	48
2.1. Новації у сфері колективного управління майновими правами. ...	48
2.2. Актуальні проблеми правового регулювання колективного управління авторськими та суміжними правами та шляхи їх вирішення.....	56
Висновки.....	64
<i>Список використаних джерел.....</i>	<i>67</i>

Магістерське завдання

1. Встановити організаційно-правову форму організацій колективного управління, основний перелік прав та обов'язків організацій колективного управління та форми реалізації повноважень організацій колективного управління;

2. Охарактеризувати принципи, якими керуються організації колективного управління при реалізації своїх повноважень. Характеристику здійснити за предметним та галузевим принципом;

3. Здійснити порівняльний аналіз національного регулювання діяльності організацій колективного управління та зарубіжного. Окреслити вимоги міжнародного законодавства до діяльності організацій колективного управління;

4. Дослідити актуальний стан правового регулювання та виявити тенденції подальшого розвитку.

5. На основі отриманих вище даних надати власні рекомендації щодо шляхів вдосконалення нормативного регулювання діяльності організації колективного управління.

Науковий керівник

Любов МАЙДАНИК

Календарний план

№	Етапи виконання	Терміни
1.	Затвердження теми роботи в результаті опрацювання та обговорення з науковим керівником у відповідності до магістерської програми;	11.02.2022 р.
2.	Узгодження проекту плану та завдання до магістерської роботи;	29.06.2022 р.
3.	Представлення обґрунтування актуальності, мети, завдання, предмету та об'єкту дослідження;	1.07.2022 р.
4.	Представлення I розділу роботи науковому керівникові;	23.09.2022 р.
5.	Оформлення магістерської роботи відповідно до встановлених вимог, представлення II розділу роботи науковому керівникові;	11.11.2022 р.
6.	Оформлення та подання роботи в переплетеному вигляді у супроводженні необхідних документів, реєстрація її на кафедрі;	12.12.2022 р.
7.	Проходження попереднього захисту в комісії, яка затверджена кафедрою	13.12.2022 р.
8.	Захист магістерської роботи Екзаменаційної комісії.	27.12.2022 р.- 28.12.2022 р.

Науковий керівник

Любов МАЙДАНИК

Анотація

Тема даної роботи спрямовано на аналіз місця організації колективного управління в сучасній економічній системі України та в системі комерціалізації авторських та суміжних прав зокрема. Задля здійснення поставленої мети було розглянуто питання організаційно-правової форми організацій колективного управління, зміст правового статусу організацій колективного управління та форми реалізації їх повноважень. Також зосереджено увагу на зарубіжному досвіді правового регулювання організацій колективного управління та організації роботи подібних або аналогічних суб'єктів в межах континентальної та англосаксонської правових систем.

Однією з поставлених цілей роботи є виявлення актуальних проблем правового регулювання діяльності організацій, для чого спочатку було розглянуто стан нормативного регулювання, що склався на сьогоднішній день, потенційні зміни, які наразі перебувають на розгляді у законодавця, та надано пропозиції стосовно вирішення наявних проблем.

Дана робота є актуальною як для студентів-правників та науковців в галузі права інтелектуальної власності, так і для всіх суб'єктів залучених до колективного управління авторським та суміжними правами. Окремі аспекти розглянутого матеріалу можуть бути використані й в процесі практичної діяльності юристів, правовласників, користувачів, працівників організацій колективного управління, тощо.

Під час написання роботи, першочергово було зосереджено увагу на нормативно-правові акти, включаючи міжнародні та іноземні, підзаконні акти, судову практику, зокрема і на рішення Конституційного суду та Пленуму Верховного Суду. Не залишено поза увагою й наукові джерела, що стосуються безпосередньо інституту колективного управління.

Вступ

Тенденція економічного розвитку світу на сьогоднішній день характеризується значним ростом рівня комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, серед яких значну нішу займають об'єкти авторського та суміжних прав. Інститут колективного управління авторськими та суміжними правами є одним з найдієвіших інструментів задоволення комерційного інтересу всіх зацікавлених суб'єктів у сфері авторського права та суміжних прав.

Актуальність. Процес інтеграції України в Європейські інститути з кожним роком набирає нових обертів та зачіпає нові сфери суспільного життя. Ухвалення Директиви Європейського Парламенту і Ради 2014/26/ЄС від 26 лютого 2014 року про колективне управління авторським правом і суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори для онлайн використання на внутрішньому ринку стало підставою формування єдиної політики правового регулювання інституту колективного управління в багатьох країнах світу, не виключаючи й України. Реформування сфери колективного управління, що розпочалося у 2018 р. дало значний поштовх розвитку соціально-економічних правовідносин та вирішило значну кількість проблем, що існували раніше. Однак процес реформування триває і на сьогоднішній день, що об'єктивно породжує нові виклики та завдання, які потребують відповідного реагування. Актуальність даної роботи полягає саме у виявленні місця організацій колективного управління в системі комерціалізації майнових прав правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав, його важливості та необхідності вдосконалення.

Мета. Метою роботи є встановлення відповідності актуального стану правового регулювання інституту колективного управління цілям, встановленим законодавцем при прийнятті Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і

(або) суміжних прав» та виявлення актуальних проблем з використанням діалектичного, формально-юридичного, історичного методів. Здійснення аналізу виявлених проблем надає змогу встановити шляхи їх комплексного подолання.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження обраної теми є організаційно-управлінська правовідносина, що виникають в процесі створення організації колективного управління, договірні правовідносини, що виникають як між правовласниками та організацією, так і між організацією і користувачами, партнерські правовідносини безпосередньо між організаціями, та адміністративні правовідносини, що виникають у процесі взаємодії організації колективного управління з Установою. Також розглянуто питання процесуальних правовідносин та правового статусу організації, який може змінюватись в залежності від обставин.

Предмет роботи. Предметом дослідження роботи є інститут колективного авторськими та суміжними правами та організація колективного управління як його ключова фігура. В роботі зокрема приділяється увага питанням організаційно-правової форми організацій, процедурі її реєстрації, особливостям законодавства, зарубіжного досвіду правового регулювання, особливості міжнародно-правового регулювання, процесуального статусу, керівним засадам, якими керується у своїй діяльності організації колективного управління, тощо.

Завдання. Задля досягнення встановленої мети у роботі проведено аналіз актуального стану національного законодавства в частині, що стосується діяльності організації колективного управління, зокрема порядок створення, основні обов'язки та права, якими наділена організація в різних обставинах. Паралельно здійснено аналіз міжнародних актів, що регулюють аналогічні правовідносини та розглянуто іноземну практику функціонування організацій колективного управління закордоном для можливого застосування в Україні.

Також розглянуто питання принципів діяльності організацій колективного управління на рівні загального та спеціального законодавства.

Окремо приділено увагу виявленню актуальних проблем правового регулювання діяльності організацій колективного управління. Встановлені проблеми стосуються як нормативного закріплення окремих положень, так і практичної складової функціонування організацій. Окремо зосереджено увагу на наявних протиріччях на рівні правових норм національного та міжнародного законодавства, питанню запозичення іноземного досвіду в умовах функціонування організацій колективного управління в Україні, останніх нововведеннях в інститут колективного управління та законодавчих ініціативах, що наразі перебувають на розгляді в Верховній Раді України.

I. Організація колективного управління як організаційно-правова форма здійснення колективного управління авторськими та суміжними правами.

1.1. Правовий статус організацій колективного управління за законодавством України.

Історія авторського права охоплює більший проміжок часу ніж здається на перший погляд.

В Греції в середині першого тисячоліття, автори друкували свої роботи, а музиканти готували свої виступи за рахунок громад. На той час не існувало закону, який би захищав творчість. Підтримка мистецтва відбувалася більше за державний кошт, аніж за приватний. Проте вже тоді формувалася думка, що автор повинен сам контролювати використання своїх творів і отримувати платню.

Розповсюдження християнства на території Європи у період Середньовіччя корінним чином змінило відношення людини до людської праці та її творчого аспекту. За часів середньовіччя використовувалися так звані привілеї, які видавалися правителями на прохання автора твору. У той час вважалося, що автор є лише провідником божественних знань, і висловлює їх так, як може.

Пізніше в 16 ст. в Англії окремим авторам почали видавати привілеї – виключне право на літературні твори, що надавались сувереном. Автори таких літературних творів продавали привілеї безпосередньо видавцям, які отримували довічне виключне право на їх друк. А вже в 18 ст. вперше на законодавчому рівні було встановлено правовий захист на об'єкти авторського права. Відповідно до Статуту королеви Анни термін дії охоронних прав на всі публікації встановлювався рівним 14 рокам, після закінчення яких можна було отримати аналогічний документ. Відновлення авторських прав допускалося тільки один раз, після чого твір ставав загальнодоступним, і можна було займатися його публікацією.

Цілковим зрозумілим є той факт, що постійна еволюція авторського права вимагає здійснення регулюючого впливу як з боку держави, так і з боку самих авторів-правоволодільців. Формою такого впливу і стала організація колективного управління, інститут якої також розвивався паралельно з самим авторським правом як галуззю права.

Найпершими прообразами організацій колективного управління були гільдії, в які об'єднувались видавці та автори для зберігання монополії на книгодрукування і книготоргівлю та захисту прав авторів.

Першою офіційно зареєстрованою подібною організацією була створене у 1777 Бюро по драматичному законодавству, яке займалося питанням правового захисту драматургів, яке в 1829 році було реорганізовано у Товариство драматичних авторів і композиторів (SACD) і почало фактично виконувати функції організації колективного управління.

Поштовхом до створення цілком розвиненої системи колективного управління став в 1847 році судовий позов проти кафе «Амбасадор» на Єлисейських полях у Парижі, де виконувалася музика. Ініціаторами судового позову були два композитори Поль Енріон і Віктор Паризо, автор слів Ернест Бурже, підтримані їхнім видавцем. Ці автори вважали несправедливим те, що вони повинні сплачувати за місця і їжу в кафе у той час, коли ніхто не мав ні найменшого наміру сплачувати за публічне використання їхніх творів оркестром. Автори прийняли рішення про те, що вони не будуть розплачуватись доти, поки не заплатять їм. Автори виграли справу в суді і власник кафе був зобов'язаний виплатити велику авторську винагороду.

Дане судове рішення відкрило нові можливості для композиторів і авторів текстів. В той же час стало цілком ясно, що самотійно вони не зможуть відстежувати використання творів і реалізувати свої права. Розуміння цього призвело до створення в 1850 році Центрального агентства

по захисту прав авторів і композиторів, а 28 лютого 1859 року воно було реорганізовано в Товариство авторів, композиторів і музичних видавництв (SACEM), яке на сьогоднішній день є однією з найбільших та авторитетних організацій колективного управління правами авторів¹ [18, с. 209].

Протягом наступних двох століть подібні організації були створені майже в усіх розвинених країнах. Вдосконалювались їх внутрішня структура, порядок реєстрації, акредитації за необхідності, міжнародне співробітництво, та розширювались повноваження. Результатом такого процесу є організація колективного управління в тому вигляді, в якому вона функціонує майже в кожній країні світу сьогодні, в тому числі і в Україні.

Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» встановлено, що організація колективного управління є неприбутковою організацією, утворюється в організаційно-правовій формі громадського об'єднання (громадська організація або громадська спілка) зі статусом юридичної особи, єдиним видом діяльності якої є виконання завдань і функцій, визначених статтею 12 цього Закону (абз. 2 ч. 1 ст. 5 ЗУ «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав».

Законом України «Про громадські об'єднання» визначено особливості суб'єктного складу громадської організації та громадської спілки. Відповідно до ч. 3 ст. 1 засновниками та членами (учасниками) громадської організації є фізичні особи, в свою чергу частиною 4 ст. 1 Закону встановлена можливість виключно юридичних осіб приватного бути засновниками громадської спілки, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

---

¹ Кривенко М. О. Історія виникнення організацій з управління майновими правами авторів / М. О. Кривенко // Часопис цивілістики. – 2014. – Вип. 17. – С. 209-213.

Відмінність громадських організацій від громадських спілок полягає в тому, що:

1) засновниками громадських організацій є фізичні особи, а громадських спілок – юридичні особи приватного права;

2) членами (учасниками) громадських організацій можуть бути лише фізичні особи, а членами (учасниками) громадських спілок – як фізичні особи, так і юридичні особи приватного права. А громадське об'єднання – це «добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів² [19, с. 28].

Слід зазначити, що хоч законодавство і передбачає можливість створення ОКУ у формі громадської організації, однак найбільші представники організацій колективного управління в Україні створені у формі саме спілки, оскільки членами-засновниками є юридичні особи, переважно товариства з обмеженою відповідальністю, які наділені майновими авторськими та суміжними правами, забезпечують реалізацію власних економічних інтересів та інтересів авторів. Така форма взаємодії дозволяє не лише ефективно адмініструвати порядок отримання винагороди, але й забезпечити захист авторських прав.

Встановивши організаційно-правову форму організацій колективного управління, слід окремо приділити увагу процедурі її реєстрації, оскільки особливий правовий статус ОКУ вимагає й певних вимог стосовно порядку створення та визнання як особливого суб'єкта в системі адміністрування та захисту авторських та суміжних прав.

---

² Волкова Д. Є. Ознаки громадських організацій в Україні як підстави для виокремлення їх організаційно-правових форм. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019. Вип. 37. С. 28–31.

При реєстрації організації колективного управління, необхідно зважати на положення Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» та Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», які послідовно визначають порядок вчинення дій та критерії суб'єктності для ОКУ.

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» встановлює загальний порядок реєстрації юридичної особи, який передбачає подачу заяви на реєстрацію, рішення про створення юридичної особи, примірник статуту, довіреності у визначених законом випадках, відомості про керівні органи та особисті дані керівників та осіб, які мають право представляти громадське формування та інші документи, передбачені ст. 17 Закону. Однак, слід враховувати, що до передачі документів до реєстратора передують значний обсяг роботи, зокрема це і робота з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань стосовно вибору найменування новоствореного громадського формування, це проведення загальних зборів учасників об'єднання для визначення керівника, затвердження редакції установчих документів, визначення майна, що буде передане, це і оформлення протоколу учасників загальних зборів та формування реєстру осіб, які брали участь в установчому з'їзді (конференції, зборах).

Лише після вчинення вищезазначених дій, можна реалізувати норми Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» для отримання необхідного статусу організації колективного управління.

Норми Закону встановлюють обов'язок юридичної особи, яка має намір виконувати функції організації колективного управління, звернутися до Установи із заявою про реєстрацію організації колективного управління (ч.

1 ст. 15 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»). Однак, при подачі відповідної заяви необхідно враховувати критерії, які встановлені Законом для організацій колективного управління. Зокрема ч. 2 ст. 15 передбачені наступні умови реєстрації ОКУ:

1) зареєстрована як громадське об'єднання із статусом юридичної особи у встановленому законом порядку;

2) засновниками організації є виключно правовласники;

3) є організацією, що не має на меті отримання прибутку;

4) видом діяльності організації є колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав;

5) статут, інші установчі документи та внутрішні правила організації відповідають вимогам цього Закону та інших нормативно-правових актів України;

6) має не менше одного штатного працівника з не менш як дворічним досвідом роботи у сфері авторського права чи суміжних прав, необхідним для виконання функцій організації колективного управління;

7) має письмові заяви від правовласників про намір доручити організації управління належними їм правами;

8) має поточний рахунок в установах банку;

9) має власний веб-сайт, що містить інформацію відповідно до вимог цього Закону.

Як бачимо, чинне законодавство встановлює потрібну систему вимог до організації колективного управління:

- Організаційно-управлінську – вимога щодо засновників, вимога щодо суб'єктного складу працівників, вимога щодо установчих документів, визначення керівників та осіб, які мають право представляти організацію;
- Адміністративну – вимога щодо обов'язкової реєстрації як громадське об'єднання із статусом юридичної особи у встановленому законом порядку, вимога щодо прибуткового статусу організації, вимога щодо установчих документів, вимога щодо реєстрації поточного рахунку;
- Галузеву – вимога щодо суб'єктів-засновників, якими можуть бути лише правовласники та вимога відносно основного виду діяльності організації, якою є колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

Додаткового слід зазначити, що відповідно до ч. 3 ст. 15 передбачено необхідний перелік документів, які подаються разом із заявою, а законом встановлена форма заяви на реєстрацію, яка подається до відповідного органу.

Виходячи із вищенаведених положень вбачається подвійність реєстрації зазначених юридичних осіб. Тобто крім звичайної реєстрації, яку проходять усі без виключення юридичні особи, досліджувані організації зобов'язані зареєструватись ще й в Установі. Організації мають бути обов'язково неприбутковими, а тому законодавець окремо регламентує, що «Організації колективного управління не мають права провадити підприємницьку діяльність і здійснюють лише господарську діяльність, що не має на меті одержання прибутку, з метою досягнення своїх статутних цілей» (п. 3 ст. 12 Закону). П. 10 ст. 5 навіть зазначає, що Організації колективного управління не мають права:

1) використовувати в будь-який спосіб об'єкти авторського права і (або) суміжних прав, майнові права щодо яких передані їм для управління на колективній основі;

2) доручати здійснення обов'язкового чи розширеного колективного управління на території України іншим організаціям колективного управління або третім особам;

3) бути засновником або учасником суб'єктів підприємницької діяльності. З цього робимо висновок, що законодавець доволі чітко визначає суть неприбутковості організації³ [20, ст. 143].

Результатом здійснення всіх необхідних дій та реалізація всіх необхідних реєстраційних процедур є набуття організацією колективного управління правосуб'єктності.

В цілому ж, більшість науковців притримуються такої думки, що правосуб'єктність учасника правовідносин є комплексним поняттям, яке включає в себе наступні елементи: правоздатність, дієздатність та деліктоздатність.

Статтею 91 ЦК України унормовано, що юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині. Враховуючи специфіку сфери діяльності ОКУ, необхідно визначити особливі права та обов'язки організацій колективного управління, визначені спеціальним законодавством.

Відповідно до ч. 5 ст. 15 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів.

---

³ Костів О. О. Особливості добровільного колективного управління майновими авторськими та (або) суміжними правами: нормативно-правове регулювання та практика його впровадження. Актуальні проблеми правознавства. 2021. № 2. С.142-148

Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення і використання твору встановлюються в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори.

Аналогічне положення містить і п. 1 ч. 1 ст. 12 ЗУ «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», окрім того п. 2 ч. 1 ст. 12 Закону наділяє організації колективного управління правом укладати договори про партнерство, договори про представництво прав з іншими організаціями колективного управління щодо виплати винагороди відповідній категорії правовласників.

Також ОКУ наділені правом звертатись до суду від імені правовласників за захистом їхніх майнових прав відповідно до статутних повноважень та доручення правовласників (п. 5 ч. 1 ст. 12 ЗУ «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»). Однак таке право дуже тісно корелює поряд з обов'язком, оскільки реалізації такого права передуює доручення правоволодільця, що фактично покладає обов'язок на ОКУ здійснити захист порушеного права шляхом звернення до суду та вчинення інших дій, не заборонених законом.

Законом встановлене право організації колективного управління отримати акредитацію, що відкриває можливість здійснювати обов'язкове або розширене управління авторськими правами.

Відповідно до ч. 5 ст. 12 Закону «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» розширене колективне управління об'єктами авторського права і (або) суміжних прав здійснюється виключно в таких сферах:

1) публічне виконання музичних недраматичних творів з текстом і без тексту, включно з тими творами, що включені до складу аудіовізуальних творів;

2) публічне сповіщення музичних недраматичних творів з текстом і без тексту, включно з тими творами, що включені до складу аудіовізуальних творів, крім кабельної ретрансляції;

3) право на справедливу винагороду, спільну для виконавців та виробників фонограм (відеограм), за публічне виконання фонограм і зафіксованих у них виконань чи публічну демонстрацію відеограм і зафіксованих у них виконань, опублікованих для використання з комерційною метою;

4) право на справедливу винагороду, спільну для виконавців та виробників фонограм (відеограм), за публічне сповіщення фонограм і зафіксованих у них виконань, відеограм і зафіксованих у них виконань, опублікованих для використання з комерційною метою, крім кабельної ретрансляції.

Розширене колективне управління відповідно до вимог законодавства наділене певними правовими ознаками:

- Поширюється на всю територію України;
- Здійснюється щодо майнових прав усіх правовласників за відповідною категорією у сферах, щодо яких акредитовано організацію, у тому числі тих, що не уклали договір про управління об'єктами авторського права і (або) суміжних прав з акредитованою організацією, незалежно від обраного такими правовласниками способу управління належними їм правами;
- передбачає право правовласників вилучати повністю або частково належні їм права на об'єкти авторського права і (або) суміжних

прав з управління акредитованої організації колективного управління в порядку, передбаченому цим Законом.

Акредитована організація у одній або декількох сферах наділяється широким колом повноважень. На відміну від інших організацій, що здійснюють колективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав, повноваження акредитованих організацій розширеного колективного управління мають не договірну диспозитивну, а імперативну природу. Така організація має право вимагати від користувачів укладення ліцензійного договору, виплати винагороди та надання звітів про використання об'єктів авторських і суміжних прав, розподіляти зібрані кошти між правовласниками⁴ [21, с. 147,].

Таким чином можливість отримати акредитацію хоч і є правом організації колективного управління, але покладає значний обсяг обов'язків, що є прикладом того яким чином права корелюються з обов'язками. Якщо при добровільному колективному управлінні сторони можуть на договірних засадах врегульовувати власні правовідносини, то після отримання акредитації на організацію колективного управління покладаються обов'язки, які за своєю природою нагадують делеговані повноваження. Правовідносини між акредитованою організацією колективного управління та користувачами характеризуються відсутністю юридичної рівності між сторонами та наявністю суб'єкта управління.

Також слід зазначити, що на ОКУ покладені обов'язки організаційного характеру, зокрема: обов'язок повідомляти правовласника про умови членства в організації колективного управління та розмір збору за управління до початку співпраці з ним, забезпечувати правовласникам та користувачам можливість звернення до організації за допомогою засобів

---

⁴ Кубасенко А.В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ КОЛЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ПРАВОВЛАСНИКІВ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І (АБО) СУМІЖНИХ ПРАВ. Південноукраїнський правничий часопис. 2021. № 1. С. 145 - 150.

телекомунікації, оприлюднювати на своєму веб-сайті щорічний звіт про свою діяльність та забезпечує вільний доступ до нього протягом п'яти років з дня розміщення, тощо.

Враховучи вищенаведене, можна зробити висновок, що права організації нероздільно пов'язані з обов'язками, а правовідносини, які виникають між організаціями та користувачами породжують права та обов'язки в залежності від правового статусу організації колективного управління.

Відповідальність організації колективного управління реалізується безпосередньо через її органи та посадових осіб, що власне передбачено і Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав».

Так, наприклад частиною 4 ст. 11 Закону встановлена відповідальність виконавчого органу за неефективне використання коштів організацією колективного управління, а ч. 4 ст. 15, ч. 8 ст. 16 передбачена відповідальність керівника за достовірність відомостей і документів, поданих для реєстрації організації колективного управління та акредитації, та зазначеної в них інформації.

Як вже було згадано вище, організації колективного управління наділені правом звертатись до суду від імені правовласників за захистом їхніх майнових прав відповідно до статутних повноважень та доручення правовласників. Отже доцільно розглянути процесуальний статус ОКУ в різних юрисдикціях.

Дане питання слід розглянути у зв'язку з видом управління, оскільки підстави набуття певного статусу у судовому процесі можуть відрізнятись.

Добровільне колективне управління передбачає виконання організацією своїх повноважень виключно щодо об'єктів авторського права

і (або) суміжних прав, включених до каталогу відповідної організації колективного управління.

Законом встановлено, що добровільне управління здійснюється на підставі договору про управління майновими правами на колективній основі, що укладається в письмовій (електронній) формі із зазначенням конкретних об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, права на які передаються в управління, та конкретних способів використання таких об'єктів (ч. 4 ст. 5 ЗУ «Про ефективне управління»).

В той же час організації колективного управління здійснюють повноваження щодо колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав від свого імені в інтересах правовласників (ч. 9 ст. 5).

Однак паралельно з вищезгаданою нормою, Законом передбачено, що організації мають право звертатись до суду від імені правовласників за захистом їхніх майнових прав відповідно до статутних повноважень та доручення правовласників.

Тобто при здійсненні добровільного колективного управління організація діє від свого імені в інтересах правовласників, однак якщо спір вимагає його вирішення шляхом звернення до суду, то організація колективного управління буде діяти від імені правовласників, в їх інтересах та за їх дорученням. При цьому слід враховувати, що організація колективного управління діє в інтересах виключно одного правовласника. Дане положення підтверджує справа № 921/798/21, що перебувала на розгляді Господарського суду Тернопільської області, в якому позивачем є ТОВ «Ворнер Мьюзик Україна» в особі ГС "Організація колективного управління авторськими та суміжними правами".

Таке твердження підтверджується також і пунктом 7 Постанови Пленуму Верховного суду від 04.06.2010 № 5 «Про застосування судами

норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» відповідно до якого організація колективного управління, пред'явивши позов, не є позивачем, оскільки вона звертається до суду в порядку, передбаченому статтею 45 ЦПК, за захистом прав суб'єктів авторського і (або) суміжних прав, а не своїх прав. Позивачем у таких випадках буде суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав, на захист інтересів якого звернулася організація⁵ [13].

Документами, які підтверджують право організації на звернення до суду за захистом авторського і (або) суміжних прав, є:

- свідоцтво про облік організації колективного управління;
- статут;
- договір із суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав на управління майновими правами на колективній основі;
- у певних випадках - договір з аналогічними іноземними організаціями, що управляють такими ж правами, чи довіреність.

Однак з розширеним та обов'язковим колективним управлінням ситуація дещо відрізняється. Відповідно до ч. 4. ст. 5 ЗУ «Про ефективне управління» підставою виникнення правовідносин між організацією колективного управління та правовласниками є не лише договір, але й закон.

Дефініція розширеного та обов'язкового колективного управління передбачає здійснення колективного управління майновими правами на об'єкти авторського/суміжного права незалежно від їх наявності у каталозі організації, та у сферах, визначених Законом. Тобто розширене та обов'язкове управління реалізується не лише на підставі закону, але й по відношенню до всіх правовласників у відповідних сферах, щодо яких

---

⁵ Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 04.06.2010 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» // Офіційний сайт Верховної Ради.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text>

акредитовано ОКУ, у тому числі тих, що не укладали договір про управління об'єктами авторського права і (або) суміжних прав з акредитованою ОКУ.

За змістом статті 1 Закону № 2415, "правовласник", це особа (крім ОКУ), яка має право на отримання частки "доходу від прав". Тією ж статтею визначено, що "Дохід від прав", згідно визначення, це грошові кошти, отримані ОКУ від користувачів або інших ОКУ як винагорода за використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи як відрахування на користь правовласників.

Оскільки в даному випадку організація фактично діє в інтересах невизначеної кількості правовласників та на підставі закону, то й процесуально діятиме від власного імені. Даний факт підтверджується рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 27.11.2020 у справі № 904/2369/20 за позовом акредитованої організації колективного управління «Українська ліга авторських та суміжних прав», яка діє від власного імені, про відшкодування збитків, що сталися в результаті порушення зобов'язання в сфері суміжних прав.

Однак в даному випадку є і виключення, зокрема законом передбачено, що однією із сфер обов'язкового колективного управління є право слідування щодо творів образотворчого мистецтва. Право слідування передбачає одержання автором твору образотворчого мистецтва, а у разі його смерті - спадкоємцем п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем, здійсненим автором твору. Відповідно в даній ситуації акредитована у сфері права слідування ОКУ звертається до суду в інтересах конкретної особи-правовласника, без його доручення на підставі закону.

Висновки. Отже, враховуючи все вищенаведене, слід зазначити, що організаційно-правова форма організації колективного управління є

комплексним та складним поняттям, яке слід розглядати з організаційно-правової та процесуальної сторони. Реєстраційний статус ОКУ передбачає подвійну систему реалізації реєстраційних процедур, оскільки спочатку організація має бути зареєстрована безпосередньо як громадське об'єднання і лише потім як безпосередньо організація колективного управління. Право організацій колективного управління звертатись до суду в якості представника або від власного імені в залежності від виду колективного управління та з урахуванням особливостей чинного законодавства є головною складовою їх процесуального статусу. Також слід зазначити, що процесуальний статус покладає та організації й відповідні процесуальні обов'язки, передбачені процесуальним законодавством.

1.2. Керівні засади діяльності організацій колективного управління.

В загальній теорії права принципи визначають як основоположні ідеї, базові засади, через які виявляється зміст та сутність права, призначення та спрямованість правового регулювання у суспільстві⁶ [22, с. 133].

Однак помилково вважати, що принципи є виключно науково-теоретичним поняттям та не можуть реалізовуватись на практиці. У юридичній науці принципи права розглядаються або як ідеї, або як норми. Розглядаючи принципи права виключно як ідеї, ми наділяємо їх суто доктринальними ознаками, що зменшує їх роль з точки зору правозастосування. Первинною формою принципів є ідея, яка в подальшому набуває властивості нормативності. Саме нормативність надає принципам практичну цінність як основу для формування правових норм, що, зокрема, підтверджується практикою Конституційного Суду України.

В той же час нормативність не є виключною ознакою принципів відносно правозастосування. Так, наприклад, в Україні діє принцип

---

⁶ Тополевський Р. Б. Теорія держави і права: навчальний посібник / Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. - Львів: ЛьвДУВС, 2020. - 268 с.

верховенства права (ст. 8 Конституції України), яким у свою чергу відповідно до законодавства має керуватись і Конституційний суд України (ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Конституційний суд України»). Сам по собі принцип верховенства права є комплексним і передбачає застосування регуляторів, джерелом яких є норми моралі, звичаї, традиції, прецеденти, в т.ч. і право. У п.п. 41, 42 Доповіді Венеціанської комісії № 8 від 18 березня 2016 р. зазначено, що елементами верховенства прав є законність, в тому числі прозорий, підзвітний і демократичний порядок введення законів у дію, правова певність, заборона свавілля, доступ до правосуддя у незалежних і неупереджених судах, в тому числі судовий контроль за адміністративними актами, дотримання прав людини, недискримінація та рівність перед законом. Задля забезпечення реалізації та функціонування визначених елементів, держава в особі відповідних органів може виходити за межі визначених лише законом правових норм.

Таким чином, принципи хоч і є правовими нормами, але характеризуються відсутністю чітко визначених меж закріпленості та дефінування.

Здійснення колективного управління авторськими та суміжними правами вже давно зайняло своє місце в соціально-комерційному житті людства, що в свою чергу вимагає формування окремих принципів навколо даної сфери.

Зважаючи на організаційно-правову форму організацій колективного управління, цілком логічним є формування організаційної структури ОКУ на основі принципів, що притаманні всім громадським організаціям.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про громадські об'єднання» Громадські об'єднання утворюються і діють на принципах:

- 1) добровільності;
- 2) самоврядності;

- 3) вільного вибору території діяльності;
- 4) рівності перед законом;
- 5) відсутності майнового інтересу їх членів (учасників);
- 6) прозорості, відкритості та публічності.

Цією ж статтею встановлено, що **добровільність** передбачає право особи на вільну участь або неучасть у громадському об'єднанні, у тому числі в його утворенні, вступі в таке об'єднання або припиненні членства (участі) в ньому.

Особливістю даного принципу є можливість участі в організаціях колективного управління саме правовласників фізичних осіб, об'єднань (асоціація) правовласників, інших організацій колективного управління, що впливає із дефініції члена ОКУ, визначено ст. 1 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав». Тобто, хоч участь і є добровільною, однак не кожен суб'єкт може стати членом ОКУ, навіть маючи вільне волевиявлення до цього, для цього необхідно бути власником відповідних авторських прав та/або суміжних прав.

За принципом **самоврядності** члени (учасники) громадського об'єднання самостійно здійснюють управління діяльністю громадського об'єднання відповідно до його мети (цілей), визначають напрями діяльності.

Особливістю вищезазначеного принципу в межах колективного управління авторськими та суміжними правами є законодавче закріплення мети організацій колективного управління, якою є управління на колективній основі майновими правами на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав без отримання прибутку. Окрім того відповідно до п. 5 ч. 4 ст. 7 організації колективного управління здійснюють відрахування на культурні, соціальні, навчальні цілі. Таким чином, самоврядність членів

ОКУ полягає у самостійному формуванні напрямів діяльності та реалізації законодавчо встановлених цілей та меті.

Відповідно до ч. 4 ст. 3 Закону України «Про громадські об'єднання» **вільний вибір території діяльності** передбачає право громадських об'єднань самостійно визначати територію своєї діяльності, крім випадків, визначених законом.

Цікавим є дослідження питання **принципу рівності перед законом**, який в сфері колективного управління має подвійну природу. Закон України «Про об'єднання громадян» передбачає, що громадські об'єднання є рівними у своїх правах та обов'язках відповідно до закону з урахуванням організаційно-правової форми, виду та/або статусу такого об'єднання.

В той же час Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» також закріплює принцип рівності відповідно до якого не допускається встановлення привілеїв для окремих категорій правовласників залежно від їх виду (юридичні чи фізичні особи), членства в організації колективного управління, участі чи неучасті в управлінні такою організацією, громадянства, резидентства тощо. Тобто, в межах колективного управління рівність є законодавчою вимогою як по відношенню до правового регулювання самих організацій, так і по відношенню до членів такої організації.

Окремо слід зазначити, що обсяг прав та обов'язків залежить від виду колективного управління, оскільки розширене і обов'язкове колективне управління додаткового покладає на ОКУ відповідні обов'язки і наділяє окремими правами. Таким чином принцип рівності розповсюджує свою дію на організації колективного управління в рамках організаційно-правової форми, виду та/або статусу такого об'єднання та перебуванні в межах одного правового режиму.

За загальним правилом члени громадського об'єднання не мають права на частку майна громадського об'єднання та не відповідають за його зобов'язаннями, що передбачено **принципом відсутності майнового інтересу членів (учасників) громадського об'єднання**. Змістом даного принципу є відсутність можливості членів (учасників) громадського об'єднання розподіляти між собою доходів або майна (активів) такого об'єднання. Даний принцип впливає із самої дефініції поняття «громадське об'єднання», унормованого у ст. 1 Закону, а саме: громадські об'єднання створюються для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. Як бачимо, законодавчо визначена мета створення громадського об'єднання, яке може здійснювати діяльність зі статутом юридичної особи або без такого статуту, не передбачає отримання прибутку⁷ [23, с. 74].

На перший погляд здається, що організації колективного управління діють всупереч принципу **відсутності майнового інтересу членів (учасників) громадського об'єднання**, однак законодавець передбачив, що для громадських об'єднань, які мають статус організації колективного управління відповідно до Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав", відсутність майнового інтересу їхніх членів передбачає здійснення виплат на користь членів (правовласників) після розподілу організацією колективного управління доходу від прав (абз. 2 ч. 6 ст. 3 ЗУ «Про громадські об'єднання») Така особливість впливає із самої суті укладених договорів про управління майновими правами на колективній основі між учасниками (правововласниками) та ОКУ. Доходом організації колективного управління є саме сума коштів утриманих як збір за

---

⁷ Гаєва Н. Принцип відсутності майнового інтересу членів (учасників) громадських об'єднань : теоретико-правовий аспект. Часопис Київського університету права. 2015. № 3. С. 73–77

управління правами, який в подальшому не розподіляється між членами організації.

За змістом ч. 7 ст. 3 Закону України «Про громадські об'єднання» **прозорість, відкритість** передбачає право всіх членів (учасників) громадського об'єднання мати вільний доступ до інформації про його діяльність, у тому числі про прийняті громадським об'єднанням рішення та здійснені заходи, а також обов'язок громадського об'єднання забезпечувати такий доступ. Публічність означає, що громадські об'єднання інформують громадськість про свої мету (цілі) та діяльність.

Загальні принципи, на яких діють громадські об'єднання визначають ціннісний орієнтир для функціонування всіх об'єднань незалежно від організаційно-правової форми та їх статусу такого. Однак особливість інституту колективного управління об'єктивно зумовлює необхідність формування спеціальних принципів, які б враховували особливість сфери їх діяльності.

Згідно з ч. 2 ст. 5 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» принципами діяльності організацій колективного управління є:

1) неухильне дотримання інтересів правовласників - організації колективного управління зобов'язані діяти найкращим чином в інтересах правовласників, ефективно збирати, розподіляти і виплачувати дохід від прав, не покладати на правовласників жодних зобов'язань, які не є об'єктивно необхідними для захисту їхніх прав та інтересів і для ефективного управління їхніми майновими правами;

2) рівність - не допускається встановлення привілеїв для окремих категорій правовласників залежно від їх виду (юридичні чи фізичні особи),

членства в організації колективного управління, участі чи неучасті в управлінні такою організацією, громадянства, резидентства тощо;

3) прозорість - організації колективного управління забезпечують вільний доступ правовласників, користувачів і громадськості до інформації про свою діяльність, визначену цим Законом;

4) підзвітність - організації колективного управління звітують перед вітчизняними і (або) іноземними правовласниками про свою діяльність у порядку, встановленому цим Законом;

5) ефективне управління - організації колективного управління забезпечують збирання, розподіл та виплату доходу від прав правовласникам у найбільш швидкий, ефективний і точний спосіб та лише з обґрунтованими витратами.

Принцип неухильного дотримання інтересів правовласників є свого роду імперативною нормою, яка встановлює обов'язок організації забезпечувати інтерес правовласника при реалізації всіх форм своїх повноважень.

Хоч статтею передбачено обов'язок ефективно збирати, розподіляти і виплачувати дохід від прав, даний принцип поширює свою дію, починаючи з укладання договору з правовласниками та авторами, закінчуючи представництвом у суді.

Так, наприклад, у постанові Касаційного господарського суду Верховного суду по справі № 904/951/20 від 26 січня 2021 року зазначено, що основним принципом організацій колективного управління, у тому числі і позивача є ефективне управління, яке полягає у збиранні, розподілі та виплаті доходу від прав правовласникам у найбільш швидкий, ефективний і точний спосіб, а організація колективного управління може здійснювати управління майновими правами її членів у межах визначених автором (автор визначає конкретні майнові права для управління які вносяться у

відповідний каталог), а розширене колективне управління, у свою чергу, надає право організації колективного управління управляти майновими правами членів організації без включення їх у відповідні каталоги (крім випадків вилучення майнових прав автором).

Також Судом було встановлено відсутність права у організації колективного управління звертатись до суду з вимогою відшкодування збитків, оскільки нормами цивільного законодавства передбачена можливість стягнення збитків безпосередньо особою, яка отримує дохід, а винагороду повинні отримувати власники виключних майнових прав на об'єкти суміжних прав, збитки, про стягнення яких просить ОКУ, є доходом саме правовласників, а не організації колективного управління.

Слід враховувати й непрямі форми забезпечення інтересу правовласників, до яких можна віднести, наприклад, законодавча вимога подання щорічного звіту організаціями колективного управління до профільного міністерства. Таким способом організація надає статистичні дані для компетентних органів державної влади, які мають достатній обсяг владних повноважень для реалізації законодавчих процесів у відповідній сфері та подальшого реформування. Таким способом задовольняється публічний інтерес правовласників та, як результат, приватний інтерес кожного правовласника окремо.

Конституція України закріплює принцип свободи та **рівності** громадян перед законом, відповідно до якого не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ст. 24 Конституції України).

Принцип рівності у розумінні ст. 5 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» окрім встановлених конституційних приписів,

додаткового встановлює вимоги до організаційно-управлінських правовідносин в межах самої організації.

Конституційний суд України в Ухвалі від 13 червня 2019 р. № 165-2(П)/2019 та від 28 жовтня 2020 року № 240-2(П)/2020 зазначає, що порушенням принципу рівності, тобто дискримінацією особи, є не будь-яка відмінність у регулюванні її юридичного статусу, а лише об'єктивно невинуватана відмінність у правовому регулюванні її статусу та статусу інших осіб, які перебувають в однаковому або певним чином схожому становищі.

Враховуючи вищенаведене положення Конституційного суду, порушення принципу рівності повинен включати в себе:

- факт перебування в однаковому або певним чином схожому становищі з іншими особами, що перебувають в межах одного поля регулювання;
- факт різного правового регулювання їх прав та обов'язків;
- об'єктивну невинуватаність різного ступеня правового регулювання осіб, що перебувають в межах одного поля регулювання.

Реалізація принципу рівності в межах організації колективного управління полягає у забезпеченні однакових умов вступу та членства всім правовласникам, гарантуванні однакових прав, передбачених законодавством, всім членам організації, та однаковою реалізацією своїх обов'язків організацією по відношенню до кожного члена.

Постійний процес демократизації покладає на державу обов'язок забезпечити доступ громадян до інформації про діяльність органів державної влади та ін. суб'єктів, наділених публічно-владними повноваженнями, що і є реалізацією принципу **прозорості**.

Як вже було встановлено вище, організації колективного управління є учасниками правовідносин, регулювання яких становить суспільний інтерес,

що відповідно покладає на організацію обов'язок забезпечити публічний доступ до інформації відносно власної діяльності. Зокрема, ст. 10 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» зобов'язує ОКУ оприлюднювати на своїх веб-сайтах та підтримувати в актуальному стані інформацію відносно умови членства, порядок вилучення майнових прав з управління організації, відомості про персональний склад виконавчого та наглядового органів організації, установчі документи, проекти договорів, тарифи, тощо.

Принцип прозорості передбачає не лише дотримання «пасивних» дій відносно підтримки інформації стосовно власної діяльності в актуальному стані, але й у випадку необхідності надати необхідну інформацію або доступ до запитуваної інформації. Так, наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 12 Закону «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» організації колективного управління зобов'язані надавати інформацію на мотивовані запити та реагувати на скарги правовласників, інших організацій колективного управління, користувачів у найкоротший строк, що не перевищує 15 календарних днів з дня отримання такого запиту, а за змістом ч. 5 ст. 20 Закону Організація колективного управління зобов'язана надавати інформацію на запит користувача, повідомляти його про документи, необхідні для укладення договору, або про обставини, що унеможливають укладення договору.

Відкритим залишається питання розповсюдженні дії норм Закону України «Про доступ до публічної інформації» на діяльність організацій колективного управління.

Законом України «Про доступ до публічної» інформації унормовано, що розпорядниками публічної інформації є:

- суб'єкти владних повноважень - органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють **владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання;**

- особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, - стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків (ч. 1 ст. 13 ЗУ «Про доступ до публічної інформації»)

Метою Закону «Про доступ до публічної інформації», як зазначено, в ч. 1 ст. 2, є забезпечення **прозорості** та відкритості суб'єктів владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації.

Чинне законодавство України не встановлює прямої приналежності організації колективного управління до одного з вищезгаданих розпорядників, хоча акредитованим організаціям за допомогою процедури державної акредитації делегуються державно-владні повноваження, та у зв'язку з цим такі організації можна віднести до числа суб'єктів адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності⁸ [21, с. 148].

П'ятий апеляційний адміністративний суд своєю постановою від 27.08.2019 р. у справі №400/680/19, залишаючи без змін рішення Миколаївського окружного адміністративного суду від 12.04.2019 р., зокрема, зазначив: «Якщо інформацію запитує журналіст або особа, яка, користуючись сучасними засобами комунікації, створює майданчик для суспільного обговорення важливих питань, систематично інформує

---

⁸ Кубасенко А.В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ КОЛЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ПРАВОВЛАСНИКІВ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І (АБО) СУМІЖНИХ ПРАВ. Південноукраїнський правничий часопис. 2021. № 1. С. 145 - 150.

суспільство про суспільні події, **представник громадської організації**, це є додатковим аргументом на користь наявності суспільного інтересу до запитуваної інформації». Однак питання застосування даного принципу у зворотньому порядку залишається невирішеним.

Реалізація повноважень у відповідності до вимог принципу прозорості повинна підлягати постійному контролю з боку уповноважених суб'єктів, що власне є і основним завданням принципу **підзвітності**. Законом встановлено обов'язок виконавчого органу щороку звітувати перед загальними зборами про свої інтереси в організації колективного управління, про розмір отриманої за свою діяльність винагороди за звітний рік, про розмір отриманої винагороди як правовласника (за наявності таких прав) від цієї організації, про існуючі або потенційні конфлікти інтересів між обов'язками керівника щодо організації колективного управління та його обов'язками щодо іншої фізичної або юридичної особи.

Однією із форм реалізації прозорості діяльності організацій колективного управління є оприлюднення на своїх веб-сайтах щорічного звіту про діяльність організації. Форма такого звіту затверджена Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 20.11.2018 № 1707 та включає інформацію стосовно кількості укладених договорів, сторони таких договорів, відомості про доходи, їх використання, тощо.

Окрім вищезазначених вимог, ч. 3 ст. 10 зобов'язує організації колективного управління подавати до відповідного профільного міністерства інформацію про річний баланс і звіт наглядового органу організації, про зміни, внесені до установчих документів, про укладені договори та ін. інформацію.

Враховуючи все вищенаведене, можемо зробити висновок, що принцип прозорості та підзвітності є нерозривно пов'язаними, оскільки реалізують

одне завдання – забезпечити державний та громадський контроль за діяльністю організаціями колективного управління.

Оскільки організація колективного управління спрямована задовольняти як публічний, так і приватний інтерес, законодавство має встановлювати окремі вимоги відносно **ефективного управління**. Зокрема вимоги щодо строків виплати, розміру такої винагороди, обґрунтованість розміру такої винагороди, тощо. Принцип ефективного управління перш за все спрямований на задоволення приватного інтересу автора та користувача, що в результаті підвищить ступінь суспільної довіри та впевненості в інституті колективного управління та буде спрямовано на задоволення суспільного інтересу.

Висновки. Інститут колективного управління відіграє вагомую роль у задоволенні економічного інтересу авторів, користувачів, правовласників та держави. Займаючи таку позицію в суспільному житті, виникає об'єктивна необхідність у формуванні керівних засад функціонування такого інституту. Нормативність принципів діяльності організацій колективного управління полягає у законодавчому встановленні відповідних прав та обов'язків загальним та спеціальним законами, які гармонійно доповнюють один одного, беручи до уваги цільове спрямування будь-яких громадських об'єднань та галузеві особливості авторського права.

1.3. Міжнародний досвід регулювання колективного управління авторськими та суміжними правами.

26 лютого 2014 року Європейським Парламентом та Радою Європи було ухвалено Директиву № 2014/26/ЄС «Про колективне управління авторським правом і суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори для онлайн використання на внутрішньому ринку» (далі – Директива), що дало значний поштовх у реформуванні інституту колективного управління в багатьох країнах Європи, серед яких Україна не стала виключенням. Власне саме цією

Директивою керувались законодавці під час ухвалення Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», таким чином пришвидшивши процес гармонізації національного законодавства у сфері авторського права і суміжних прав із правом Європейського Союзу.

Директива Європарламенту встановила керівні засади правого регулювання сфери колективного управління авторськими та суміжними правами, які в першу чергу спрямовані на захист прав правоволоділців. Власне ст. 4 Директиви зобов'язує держави-членів Європейського Союзу розробити такий правовий механізм функціонування організацій колективного управління, відповідно до якого ОКУ діяли б у найкращих інтересах правоволоділців, права яких вони представляють, і щоб вони не накладали на них жодних зобов'язань, що не є об'єктивно необхідними для охорони їхніх прав та інтересів, або для ефективного управління їхніми правами.

Загалом Директива закріплює низку принципів відносно реалізації організацією колективного управління своїх повноважень, до яких можна віднести:

- свобода правоволоділців обирати свої організації колективного управління;
- рівне ставлення до категорій правоволоділців і справедливий розподіл роялті;
- добросовісність;
- субсидіарність та пропорційність;
- прозорість та звітність.

Директивна не просто визначає керівні принципи діяльності організації колективного управління, а й встановлює обов'язковість їх закріплення в установчих документах. Так, наприклад, параграф 1 ст. 5 Директиви

зобов'язує організації закріплювати права правоволодільців у статуті або умовах членства відповідної організації. До таких прав зокрема належать:

- Право вільного вибору організації колективного управління, незалежно від держави-члена громадянства, проживання або реєстрації організації колективного управління чи правоволодільця (параграф 2 ст. 5 Директиви);
- Право надавати або відкликати ліцензії та/або повноваження, надані відповідній організації прав, категорій прав або видів творів та інших об'єктів за їх власним вибором (параграф 3,4 ст. 5 Директиви);
- Право рівного членства в організації, що ґрунтується на об'єктивних, прозорих та недискримінаційних критеріях (параграф 2 ст. 5 Директиви) та ін.

Директива Ради Європи не встановлює конкретної вимоги відносно організаційно-правової організації колективного управління, більше того на практиці такі організації здійснюють діяльність у різних організаційно-правових формах, таких як асоціації, кооперативи або товариства з обмеженою відповідальністю, які перебувають під контролем або у власності володільців авторського права і суміжних прав або юридичних осіб, що представляють таких правоволодільців.

Також Директивою встановлено обов'язок держав-членів вживати належних заходів для запобігання обходу передбачених цією Директивою зобов'язань шляхом вибору організаційно-правової форми (параграф 14).

Цікавим є той факт, що хоч Директивою і встановлена диспозитивна норма відносно організаційно-правової форми, однак окремим статтями передбачена обов'язкова наявність визначених органів управління. Відповідно до ст. 8 Директиви організації колективного управління повинні забезпечити організацію загальних зборів членів, до компетенції яких входить широке коло питань, починаючи від внесення змін до установчих

документів та/або умов членства, закінчуючи питаннями фінансової політики організації.

Більшістю розвинених країн світу на законодавчому рівні передбачена обов'язкова наявність наглядового контролюючого органу відносно діяльності юридичних осіб. Директива Ради Європи не стала виключенням з даного правила та на міжнародному рівні встановила виконання наглядової функції відносно організації колективного управління. Так параграфом 2 ст. 9 встановлено, що повинно бути забезпечено справедливе та збалансоване представництво різних категорій членів організації колективного управління в органі, що здійснює наглядову функцію, а параграфом 5 ст. 9 покладено обов'язок наглядового органу не рідше одного разу на рік звітувати перед загальними зборами членів про виконання своїх повноважень.

Оскільки Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» було прийнятою з метою імплементації норм Директиви, вимоги стосовно прозорості та відкритості в національному законодавстві є відповідною адаптацією вимог Директиви.

Так відповідно до ст. 12 Держави-члени повинні забезпечити, щоб коли правоволоділець уповноважує організацію колективного управління управляти його правами, організація колективного управління надавала правоволодільцю інформацію про комісію за управління та інші відрахування з надходжень від прав та з будь-якого доходу, отриманого в результаті інвестування надходжень від прав, до отримання його згоди на здійснення нею управління правами.

А вимоги відносно ефективного управління передбачені ст. 13, згідно з якою держави-члени повинні забезпечити, щоб кожна організація колективного управління регулярно, ретельно та точно розподіляла та

сплачувала суми, що підлягають виплаті правоволодільцям, відповідно до загальної політики розподілу.

Організації колективного управління не могли б забезпечити рівний доступ до здійснення колективного управління, якби не зобов'язувалась здійснювати свою діяльність прозоро. Саме тому ст. 18 Директиви унормовано, що держави-члени повинні забезпечити, щоб організація колективного управління не рідше одного разу на рік надавала кожному правоволодільцю, якому вона нарахувала надходження від прав або здійснила платежі протягом періоду, якого стосується відповідна інформація. Більше того, організації колективного управління відповідно до ст. 22 Директиви мають складати та оприлюднювати річний звіт про прозорість, у тому числі спеціальний звіт, який повинен стосуватися використання сум, що вираховуються для цілей надання соціальних, культурних та освітніх послуг.

Порівнюючи чинний Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» та Директиву, можна встановити ще безліч аналогій, що є цілком зрозуміло, оскільки ціллю прийняття цього закону є імплементація основних положень вказаної директиви, про йдеться в пояснювальній записці до Закону. Наявні в Україні принципи діяльності організацій колективного управління, вимоги керівних органів, вимоги до установчих та ін. організаційних документів, права правоволодільців та ін. правові норми у сфері колективного управління є надбанням саме Директиви Ради Європи № 2014/26/ЄС «Про колективне управління авторським правом і суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори для онлайн використання на внутрішньому ринку».

Цінністю Директиви є й те, що, встановивши базові вимоги та принципи здійснення колективного управління авторськими та/або суміжними

правами, законодавець залишив значний простір для правового регулювання функціонування даного інституту в межах національного законодавства.

В даному контексті доцільно проаналізувати закордонний досвід роботи організацій колективного управління в різних юрисдикціях світу, а саме врахувати особливості місця організацій в системі публічного адміністрування.

Правовий статус та організаційна форма ОКУ відрізняються від країни до країни залежно від загального законодавства. Більшість ОКУ є некомерційними організаціями, створеними власниками авторських та суміжних прав і належать їм.

Статут і сфера діяльності ОКУ визначають структуру управління, цілі та оперативні завдання. При визначенні сфери діяльності, враховуються погляди власників прав і потреби користувачів цими правами. Важливо знайти відповіді на реальні потреби ринку та пропонувати користувачам дієві рішення щодо механізмів користування цими правами.

Так, наприклад, відповідно до законодавства Вкликобританії Організація колективного управління (ОКУ) – це вид ліцензійного органу, який надає права від імені кількох правовласників за єдиною («загальною») ліцензією за разовий платіж. Загалом, правовласники приєднуються до ОКУ як члени та доручають їй ліцензувати права від свого імені. ОКУ стягує плату за ліцензію, з якої вона вираховує адміністративний збір перед тим, як розподілити решту як роялті. Зазвичай вони є некомерційними організаціями, вони належать і контролюються їхніми членами, правовласниками.

Відповідно до ст. 3 Положення про колективне управління авторським правом 2016 р. обов'язки ОКУ в Об'єднаному королівстві поділяються на загальні та особливі. За загальними зобов'язаннями ОКУ повинна:

- діяти в найкращих інтересах правовласників, права яких він представляє;

- не повинна накладати на таких правовласників будь-які зобов'язання, які об'єктивно не є необхідними для захисту їхніх прав та інтересів або для ефективного управління їхніми правами

За особливими зобов'язаннями організація колективного управління повинна забезпечити, щоб:

- (а) правовласники мали право уповноважити організацію колективного управління за власним вибором керувати —

- правами,
- категоріями прав,
- видами робіт,
- іншими об'єктами за їхнім вибором для території за їхнім вибором, незалежно від держави-члена громадянства, місця проживання чи заснування організації колективного управління чи правовласника;

- (b) ОКУ забезпечувала права, зазначені вище, за умови, що управління цими правами входить до сфери його діяльності, або якщо він не має об'єктивних причин відмовитися від управління;

- (c) правовласники мали право надавати ліцензії на некомерційне використання будь-яких прав, згаданих у параграфі (а), на їх вибір;

- (d) правовласники мали право—

- припинити дію дозволу на управління правами, зазначеними в параграфі (а) , наданого ними організації колективного управління, або відкликати від організації колективного управління справи за своїм вибором, зазначені в параграфі (а) для території за їхнім вибором, після подання завчасного повідомлення не більше ніж за шість місяців, якщо організація

колективного управління не вирішить що таке припинення або вихід має відбутися в кінці його фінансового року⁹ [7].

Серед переліку інших особливих зобов'язань законодавець встановив вимоги щодо оформлення передачі таких прав, інформування правовласників щодо їхніх прав, встановлених законодавством, статутом та правилами членства.

Цікавою є практика організаційно-правового статусу ОКУ у Великобританії, оскільки законом не встановлено конкретних вимог відносно реєстрації ОКУ за окремою формою, британські організації не завжди обмежуються наявністю однієї організації, яка реалізує всі свої повноваження, а структурують компанії відповідно до власних інтересів.

Прикладом такої організації діяльності є *PRS for Music*, яка в своїй структурі містить *Performing Right Society Limited*, що функціонує у формі *copyright collective/copyright society* та є англійською варіацією вітчизняних громадських організацій і організації колективного управління безпосередньо та *PRS for Music Limited*, що за своєю формою більше схожа на українське товариство з обмеженою відповідальністю чи акціонерне товариство.

Слід зазначити, що керуючу ланку в даній структурі все ж таки займає *Performing Right Society Limited*, оскільки *PRS for Music Limited* функціонує як операційна компанія, що реалізує функції регулятора конфліктів, розподілу прибутку та ін. Безпосередні функції організації колективного управління виконує *Performing Right Society Limited*.

Іншим цікавим прикладом англосаксонського інституту колективного управління є канадське управління. Як і у випадку з Великобританією, Канада не встановлює чітких вимог відносно організаційної структури

---

⁹ The Collective Management of Copyright (EU Directive) Regulations 2016: [2016 No. 221](https://www.legislation.gov.uk/uksi/2016/221/contents/made). – Режим доступу: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2016/221/contents/made>

організації колективного управління, а Закон про авторське право 2002 року містить переважно норми відносно формування тарифів, розміри роялті, взаємодії організації з правовласниками, вимоги до надання інформації та інші вимоги.¹⁰ [8].

Відсутність конкретних вимог надає канадським правовласникам організовувати власну діяльність колективного управління згідно власних інтересів. Однією з таких форм є Canadian Private Copying Collective.

Заснована в 1999 році Canadian Private Copying Collective (далі - CPCC) є «парасольковою» організацією, колективи членів якої представляють авторів пісень, музикантів, музичних видавців і звукозаписні компанії. CPCC є некомерційною організацією, яка відповідає за збір і розповсюдження зборів за приватне копіювання від імені своїх колективів-членів.

Так звана «парасолькова» організація не є законодавчо закріпленою організаційно-правовою формою, а є неформальною назвою «організації-фасилітатор» або «організації-посередник». Основними цілями Canadian Private Copying Collective є:

- стягнення винагороди за використання примірників музичних творів,
- встановлення тарифів за таке користування, розподіл отриманої винагороди
- представлення інтересів членів CPCC.

Враховуючи, той факт, що CPCC є парасольковою організацією, окрім зазначених вище повноважень, вона є центром формування єдиної політики діяльності всіх членів такої організації, власне це і є головною ціллю створення таких організацій. Тобто CPCC не лише реалізує повноваження

---

¹⁰ Copyright Act: R.S.C., 1985, с. С-42. – Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-42/page-18.html#h-1121371>

ОКУ, а ще й формує своєрідний стратегічний центр вищого рівня, якому підконтрольні та підзвітні керівні органи членів такої організації.

Особливістю СРСС є не лише подвійна функціональна спрямованість, але й суб'єктний склад. Як вже було зазначено вище, членами СРСС є саме колективи або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність у сфері авторського права. Тобто СРСС не діє в інтересах фізичних осіб окремо, лише шляхом членства таких осіб в інших колективних організаціях. Слід зазначити, що членами СРСС є як музичні видавництва, студії звукозапису, так і інші організації колективного управління.

Правове регулювання континентальної Європи дещо відрізняється своїм підходом до формування державної політики відносно сфери колективного управління авторськими та суміжними правами.

Класичним прикладом європейського функціонування організацій колективного управління є Польща. Колективне управління авторським правом і суміжними правами у Польщі регулюється Законом про колективне управління від 15 червня 2018 року.

Польським законодавством, зокрема ст. 104 Закону «Про авторське право і суміжні права» встановлено, що організації колективного управління авторськими та суміжними правами, означають асоціації, що об'єднують авторів, артистів-виконавців, продюсерів або радіо- та телеорганізації, статутною метою яких є колективне управління та захист довірених авторських або суміжних прав та виконання повноважень, що випливають із Закону¹¹ [9].

Як асоціації, вони також підлягають Закону про асоціації 7 квітня 1989 року. З урахуванням вимог Закону про асоціації, Закон «Про авторське право і суміжні права» забезпечує:

---

¹¹ Prawie autorskim i prawach pokrewnych: Dz. U. 1994 Nr 24 poz. 83. – Режим доступу: <https://wipolex.wipo.int/en/text/579753>

- 1) можливість членства в організація колективного управління юридичних осіб;
- 2) необхідність отримання дозволу міністра культури та захисту національної спадщини для діяльності організації;
- 3) контроль за зазначеними організаціями здійснює міністр культури та охорони національної спадщини (ч. 2 ст. 104 Закону «Про авторське та суміжні права»).

Отже, для того щоб здійснювати колективне управління правами, організації, що діють у Польщі, повинні отримати попередній дозвіл від Міністерства культури. Такі дозволи надаються організаціям колективного управління, які можуть гарантувати, що вони зможуть управляти правами належним чином.

Тарифи, що застосовуються організаціями колективного управління, підлягають затвердженню Комісією з авторського права - органом, що складається з арбітрів, призначених міністром культури на основі пропозицій організацій колективного управління, організацій, що представляють інтереси користувачів, і організацій мовлення. До завдань Комісії з авторського права входить затвердження тарифів і змін до них, вирішення спорів щодо тарифів.

Іншим цікавим прикладом романо-германського інституту колективного управління є Швейцарська модель такого управління. Згідно з положеннями Федерального закону про авторське право, федеральний уряд має призначити одну організацію колективного управління для кожної категорії твору та суміжних прав. Відповідно, повноваження щодо управління авторськими правами сьогодні належать SUISA для музики, ProLitteris для літературних творів та образотворчого мистецтва, SSA для драматичних творів, SUISSIMAGE для аудіовізуальних творів і SWISSPERFORM для всіх суміжних прав.

Організації колективного управління за організаційною структурою функціонують як приватні кооперативи та асоціації. Відповідно до ст. 52 Федерального закону про авторське право організації колективного управління є підконтрольним та підзвітним Швейцарському інституту інтелектуальної власності (ІІ). ІІ не лише контролює діяльність ОКУ, а також здійснює реєстрацію таких організацій за встановленими критеріями, які передбачені статтею 42 Федерального закону та встановлюють вимоги відносно резидентства таких організацій, статутної мети, відкритості та рівності по відношенню до членів організації, тощо.

Висновки. Як бачимо, колективне управління є загальноприйнятим інститутом галузі авторського права та суміжних прав для більшості розвинутих країн світу. Наявність розбіжностей у правовому регулюванні сфери колективного управління пояснюється територіальною належністю кожної юрисдикції, а саме перебування в межах регулювання різних правових систем, історичним контекстом розвитку галузі авторського права та в окремій мірі диспозитивністю міжнародно-правових норм і стандартів колективного управління. Незважаючи на відмінності між вищенаведеними прикладами, їх спільною ознакою є добровільність у створенні, функціонуванні та участі. Законодавство більшості країн світу не вимагає обов'язкової наявності організації колективного управління подібної державним чи муніципальним органам. Встановлюючи лише критерії яким повинні відповідати ОКУ, законом надано саме право авторів, правовласників та користувачів вільно об'єднуватись задля задоволення своїх економічних інтересів.

II. Актуальні проблеми правового регулювання діяльності організацій колективного управління.

2.1. Новації у сфері колективного управління майновими правами.

Суспільні відносини перебувають у перманентному стані динамічного розвитку з урахуванням всіх зовнішніх чинників, які і зумовлюють постійну видозміну існуючих правовідносин та формування нових. Така особливість об'єктивно вимагає здійснення реформування наявних суспільно-правових інститут для приведення їх нормативного регулювання у стан, що відповідає вимогам запитів сьогодення.

Реформування інституту колективного управління авторськими та суміжними правами бере свій початок із прийняття **Закону 2415-VIII у 2018 р.** Як вже було згадано в Розділі I, основною ціллю закону є приведення національного законодавства у відповідність до норм міжнародного.

Відповідно до п. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону про ефективне управління правами, свідоцтва про облік організацій колективного управління, про визначення організацій колективного управління уповноваженими, про уповноваження організацій колективного управління, видані до набрання чинності цим Законом, втрачають чинність через дев'ять місяців з дня набрання чинності цим Законом, а у сферах, щодо яких Закон передбачає здійснення розширеного та обов'язкового колективного управління, - з оголошеної Установою відповідно до частини четвертої статті 16 цього Закону дати закінчення прийому заяв на участь в конкурсі на акредитацію у відповідній сфері.

Після втрати чинності свідоцтва про облік організацій колективного управління, про визначення організацій колективного управління уповноваженими, про уповноваження організацій юридичні особи, які не були включені до Реєстру організацій колективного управління в порядку, визначеному цим Законом, зобов'язані вчинити дії, передбачені частиною четвертою статті 19 цього Закону.

Датою набуття чинності Законом про ефективне управління правами є 22.07.2018 . Свідоцтва ОКУ втрачають чинність через 9 місяців з дня набрання чинності Законом, тобто 22.04.2019. Водночас законодавець установив певні винятки з указанного правила. Зокрема, у сферах, щодо яких Закон передбачає здійснення розширеного та обов'язкового колективного управління, свідоцтва ОКУ втрачають чинність – з оголошеної Установою (йдеться про МЕРТ України), відповідно до частини четвертої статті 15 цього Закону, дати закінчення прийому заяв на участь у конкурсі на акредитацію у відповідній сфері¹² [24, с. 56].

Прийняття такої норми є підтвердженням намірів законодавця перезавантажити інститут колективного управління авторськими та суміжними правами. Першим і найвагомим шляхом у реалізації таких намірів стало саме визначення профільного відомства за подальший контроль організацій колективного управління.

Новим законом було встановлено, що Установа забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони авторського права і суміжних прав шляхом здійснення державного нагляду за діяльністю організацій колективного управління та виконання таких функцій:

- 1) забезпечення реєстрації та акредитації організацій колективного управління, ведення Реєстру організацій колективного управління;
- 2) забезпечення дотримання організаціями колективного управління вимог цього Закону;
- 3) застосування до організацій колективного управління санкцій у порядку, визначеному цим Законом;
- 4) отримання від органів державної влади інформації, документів і матеріалів, необхідних для здійснення колективного управління;

---

¹² Тарасенко Л.Л. Новації щодо здійснення колективного управління майновими авторськими та суміжними правами // Часопис цивілістики. 2019. Вип. 33. С. 55-60

5) надання методичної допомоги організаціям колективного управління та профільним асоціаціям і об'єднанням користувачів;

6) аналіз дотримання вимог законодавства у сфері колективного управління, моніторинг діяльності акредитованих організацій колективного управління та оприлюднення відповідної інформації на офіційному веб-сайті Установи;

7) забезпечення функціонування електронної системи реєстрації та обліку у сфері авторського права і суміжних прав (стаття 4 ЗУ «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»)

Установою за змістом ст. 1 вищезгаданого закону є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності.

На момент прийняття Закону **2415-VIII** такі обов'язки було покладено на Міністерство економіки України, однак Постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2019 р. № 838 повноваження відносно формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності було покладено на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

На сьогоднішній день сфера управління інтелектуальною власністю знову є підвідомчою Міністерству економіки України. Постановою кабінету міністрів України від 21 травня 2021 р. № 504 Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України було перейменовано на Міністерство економіки України.

Таким чином всі державно-владні повноваження відносно функціонування організацій колективного управління наразі здійснює Мінекономіки, хоча при цьому є певна невизначеність, оскільки Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства

України, затверджене постановою КМУ від 20 серпня 2014 р. № 459 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2019 р. № 838 і досі зберігає свою чинність паралельно з Положенням про Міністерство економіки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124.

Організаційно та структурно організації колективного управління не змінили своїх особливостей з моменту прийняття Закону та початку реформування. Відносно організаційно-правової форми Закон не змінив свої вимог відносно функціонування організацій у формі громадського об'єднання (громадська організація або громадська спілка) зі статусом юридичної особи. Однак є певні особливості стосовно конкретних повноважень таких організацій.

Так за змістом абз. 2 ч. 1 ст. 5 єдиним видом діяльності організацій є виконання завдань і функцій, визначених статтею 12 цього Закону. Статтею 12 визначено виключний перелік функцій, однією з яких є укладання договорів про партнерство, договори про представництво прав з іншими організаціями колективного управління. Законом України 2310-ІХ від 19.06.2022 було доповнено «Прикінцеві та перехідні положення» пунктом 3³ такого змісту: «До моменту відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаного державного кордону організаціям колективного управління, внесеним до Реєстру організацій колективного управління в Україні, забороняється укладати договори про представництво прав з організаціями, зареєстрованими в державі, визнаній Верховною Радою України державою-агресором, та здійснювати дії (в тому числі виконувати зобов'язання) за укладеними з зазначеними організаціями договорами про представництво прав, а також укладати договори про управління майновими правами на колективній основі з правовласниками, зареєстрованими в державі-агресорі, та/або правовласниками, які діють на

підставі ліцензійних договорів з зазначеними правовласниками, та здійснювати дії (в тому числі виконувати зобов'язання) за вищезазначеними договорами про управління майновими правами на колективній основі».

Цікавим є той факт, що поняття держави-агресора містить Закон України «Про кінематографію», який визнає агресором державу, яка у будь-який спосіб окупувала частину території України або яка вчиняє агресію проти України, визнана Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом. Хоч сам факт окупації території України російською федерацією був визнаний Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», однак безпосереднє визнання Верховною Радою російської федерації як державу-агресор було здійснено Постановою Верховної Ради від 15.08.2022 № 2502-ІХ.

Додатково слід зазначити, що потенційно не лише російська федерація може бути визнана державою-агресором, а й інші держави, які хоч і не окупували частину території України шляхом введення своїх регулярних військових формувань на територію незалежної держави, але сприяли у такій окупації іншими державами. В такому випадку дія норм Закону також буде поширювати свою дію і по відношенню до організацій та правовласників, зареєстрованих на території таких держав.

Особливістю норми 3⁻³ Прикінцевих та перехідних положень є також і її тимчасовий характер, оскільки змістом пункту 3⁻³ передбачена заборона вчинення відповідних дій до моменту відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаного державного кордону. Також окремо слід зауважити, що така новела законодавства не вирішує питання з вже існуючими укладеними договорами про представництво та про управління майновими правами на колективній основі.

Фундаментальним нововведенням Закону 2415-VIII було встановлення форм правового регулювання різних сфер колективного управління. Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» кардинальним чином змінює підходи до управління правами суб'єкти авторського права і суміжних прав суб'єктів авторського права і суміжних прав, запроваджуючи поняття «розширене колективне управління» і «обов'язкове колективне управління». Розширене та обов'язкове колективне управління здійснюється стосовно майнових прав усіх правовласників за відповідною категорією прав у сферах, щодо яких акредитовано організацію колективного управління, у тому числі тих, що не укладали договір про управління об'єктами авторського права і (або) суміжних прав з акредитованою організацією, незалежно від обраного такими правовласниками способу управління належними їм правами.

Перелік сфер розширеного колективного управління, які вже були зазначені в розділі I, є вичерпними та стосується таких об'єктів, як фонограми, відеограми і зафіксовані у них виконання.

Під обов'язковим колективним управлінням Закон розуміє колективне управління майновими правами на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав незалежно від їх наявності в каталозі організації колективного управління, що здійснюється акредитованими установою організаціями у визначених Законом сферах¹³ [25, с. 196].

Вагомою відмінністю розширеного колективного управління від обов'язкового, окрім сфер, є можливість правовласників вилучати повністю або частково належні їм права на об'єкти авторського права і (або) суміжних прав з управління акредитованої організації колективного управління,

---

¹³ Стройко І.А. Новели правового регулювання колективного управління майновими правами правовласників у сфері суміжних прав в Україні. Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. 2019. № 2019/1. С. 196 – 200.

оскільки в той час як розширене колективне управління передбачає таку можливість, обов'язкове управління встановлює заборону на таке вилучення (п. 6 ст. 12).

Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» набрав чинність 1 липня 2019 р., тому розподіл форм колективного управління фактично вже не є новелою, що не скажеш про процедуру акредитації організацій.

10 лютого 2022 року було підписано Закон № 5572, яким внесено зміни до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав». Змістом підписаного Закону є:

1. Скасування результатів попередніх акредитаційних конкурсів організацій колективного управління у сферах публічного виконання та публічного сповіщення;

2. Розблокування роботи всіх зареєстрованих ОКУ, які можуть збирати роялті в межах свого каталогу до моменту визначення нової акредитованої ОКУ;

3. Припинення повноважень акредитаційної комісії, яка приймала рішення відносно акредитації Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»;

4. Перезапуск конкурсів на визначення акредитованих організацій колективного управління у сферах публічного виконання та публічного сповіщення.

Причиною такого рішення стало численні повідомлення відносно порушення процедури акредитації та конкурентна боротьба між самим

організаціями, яка після первинної процедури акредитації тільки загострилась.

Говорячи про останні нововведення в сферу колективного управління, не можна не розглянути законодавчі ініціативи, які потенційно можуть внести вагомі зміни в організацію роботи ОКУ.

Досить революційним є законопроект № 5552-1, який потенційно може спричинити значне підвищення ціни на техніку, зокрема смартфонів та телевізорів, оскільки передбачає нову формулу розрахунку за приватне копіювання об'єктів авторського права, зміну порядку розрахунку так званого "податку на смартфони". Така формула за умовами проекту враховує ціну контенту, обсяги його споживання, ціну смартфона, показник внутрішнього валового продукту та інші чинники, і саме на організації колективного управління має бути покладено обов'язок відносно розподілу винагороди зі сплаченого податку авторам контенту.

Законопроект № 5552-2, який за своїм змістом дуже схожий на вищезгаданий проект закону, має на меті внести значні зміни в процедуру акредитації організацій колективного управління, зокрема дещо реформувати принципи акредитації. В чинній редакції закону, основним принципом акредитації є репрезентативність, тобто надання статусу акредитованої ОКУ, яка користується найбільшою довірою серед правовласників чиї твори й об'єкти суміжних прав використовуються в Україні. Новизна законопроекту полягає у видозміні принципу репрезентативності шляхом надання можливості акредитаційній комісії самій визначати умови репрезентативності. Прикладом одного з критеріїв є, наприклад, можливість ОКУ приймати участь в конкурсі на акредитацію лише за умови перебування в загальному реєстрі ОКУ не менше 2 років, що передбачено п. 7 проекту закону. Тим же пунктом пропонується вимога відносно наявності представництв на більшості територій України задля отримання статусу акредитованої, тощо.

Висновки. Проаналізовані останні зміни, які вже набули чинності та потенційні зміни в організацію роботи організації колективного управління підтверджують факт розвитку правовідносин у сфері колективного управління. При цьому, слід зазначити, що реформування однієї сфери, тягне за собою реформування іншої. Так реформа економічної політики держави призвела до зміни керівного органу, що здійснює нагляд за діяльністю організацій колективного управління. А зовнішньо-політичні чинники, такі як війна, вимушено призводять до встановлення нових обмежень, однак відкривають нові можливості. Логічним висновком є те, що такі нововведення, по-перше, є підтвердженням наявності певних проблем та об'єктивно призводять до виникнення нових, отже пошук шляхів подолання проблем та вдосконалення інституту колективного управління не втратить своєї актуальності найближчим часом.

2.2. Актуальні проблеми правового регулювання колективного управління авторськими та суміжними правами та шляхи їх вирішення.

В попередньому підрозділі було розглянуто дійсні та потенційні нововведення в інститут колективного управління авторськими та суміжними правами, що є підтвердженням наявності об'єктивних проблем, які потребують відповідної реакції від компетентних суб'єктів.

Внесення вищезгаданих змін до чинного правового регулювання відповідних правовідносин не призвело до повного вирішення всіх питань, що є цілком природньо для будь-яких правовідносин, а отже і залишає місце для виявлення нових проблем та пошуку їх вирішення.

Говорячи про інститут колективного управління, виявлення актуальних проблем слід розпочати з аналізу положень Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», який, як уже було згадано, має на меті адаптувати національне законодавство до норм Директиви 2014/26/ЄС. Так, спершу необхідно приділити увагу лексичним або синтаксичним неточностям, що в

перспективі може призвести до формальних протиріччям при тлумаченні норм.

Зокрема, Закон **2415-VIII** в окремих випадках не дає чіткого визначення об'єкта колективного управління авторськими та суміжними правами. У Законі № 2415-VIII не завжди послідовно визначається об'єкт колективного управління. У назві закону та в більшості його положень таким визначаються майнові авторські та суміжні права. Проте в окремих нормах йдеться про колективне управління об'єктами авторського права і (або) суміжних прав (ч. ч. 5, 6 ст. 12 Закону № 2415-VIII). Остання позиція є необґрунтованою, оскільки об'єктами цивільного обороту у сфері інтелектуальної власності є майнові права інтелектуальної власності, а не самі об'єкти цих прав (твори, виконання тощо). Стосовно відносин колективного управління такий підхід відображено у Директиві 2014/26/ЄС, у якій мова йде про «колективне управління авторським правом і суміжними правами» («collective management of copyright and related rights»)¹⁴ [26, с. 82].

Недосконалим є й норми Закону **2415-VIII** відносно договірному оформленні відносин між праволодільцями, користувачами та організацією колективного управління. Пунктом 1 ч. 1 ст. 12 Закону визначено, що організації колективного управління укладають із користувачами договори про надання дозволу на використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та договори про виплату винагороди (відрахувань) за використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав. Дане положення Закону фактично передбачає укладання двох видів договорів:

1) Перший вид передбачає надання організацією колективного управління дозволу користувачам використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, а користувач у свою чергу здійснює оплату за таке

---

¹⁴ Якубівський І. Є. Проблеми правового регулювання колективного управління майновими авторськими та суміжними правами в Україні // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Вип. 68. Ужгород: УжНУ, 2021. С. 80–85.

користування. За своєю правовою природою такий вид договорів є ліцензійним договором, передбаченим ст. 1109 Цивільного кодексу України за яким одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог цього Кодексу та іншого закону. Слід зазначити, що саме ліцензійні договори ОКУ укладають на практиці, при цьому ліцензійним договором передбачена саме невиключна ліцензія, яка не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері. Одиначна і виключна ліцензія в даному випадку суперечить цілям діяльності організацій колективного управління, оскільки виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта авторського та суміжних прав.

2) другий із названих у п. 1 ч. 1 ст. 12 Закону 2415-VIII договорів укладається в окремих випадках, коли відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» дозволяється використання об'єкта без дозволу правоволодільця, але із виплатою винагороди. Так, укладення такого договору передбачено для суб'єктів, які здійснюють комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примір-ників та зафіксованих у них виконань (ст. 43 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)¹⁵ [26, с. 84].

Наведені вище положення є прикладом неузгодженості спеціального законодавства у сфері колективного управління із загальним, що спричиняє певну правову невизначеність. Шляхом вирішення даної проблеми є реалізація класичних законотворчих процедур відповідними органами, після

---

¹⁵ Якубівський І. Є. Проблеми правового регулювання колективного управління майновими авторськими та суміжними правами в Україні // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Вип. 68. Ужгород: УжНУ, 2021. С. 80–85.

здійснення фундаментального теоретичного аналізу наявних протиріч правознавцями та практичної оцінки фахівцями у сфері колективного управління.

Неузгодженість національного законодавства є не єдиною формою протиріч між нормами, що регулюють дану сферу. Норми міжнародного права, зокрема Директиви № 2014/26/ЄС також мають значні відмінності від національного законодавства, незважаючи на той факт, що реформа національного законодавства була спрямована на адаптацію з міжнародним, зокрема з Директивою № 2014/26/ЄС. Так відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюють організації колективного управління, зареєстровані Установою у встановленому цим Законом порядку. Організація колективного управління є неприбутковою організацією, утворюється в організаційно-правовій формі громадського об'єднання (громадська організація або громадська спілка) зі статусом юридичної особи.

В той же час, п. 14 Преамбули Директиви № 2014/26/ЄС не вимагає від організацій колективного управління набуття конкретної організаційно-правової форми. Більше того, даний пункт допускає можливість реалізації повноважень організації колективного управління у різних організаційно-правових формах таких як асоціації, кооперативи або товариства з обмеженою відповідальністю, які перебувають під контролем або у власності володільців авторського права і суміжних прав або юридичних осіб, що представляють таких правоволодільців.

Окрім того, п. 15 Преамбули Директиви № 2014/26/ЄС правоволодільці повинні мати право довіряти управління їхніми правами незалежним організаціям управління. Такими незалежними організаціями управління є комерційні юридичні особи, які відрізняються від організацій колективного

управління зокрема тим, що вони не перебувають у власності або під контролем правоволодільців.

Враховуючи вищенаведені положення, можна зробити висновок, що національне законодавство обмежує право правоволодільців на вибір організації, яка буде здійснювати управління її правами та право на участь в такій організації, оскільки законом передбачена можливість бути членом громадської організації, що є єдиною можливою організаційно-правовою формою для організацій колективного управління в Україні. При цьому слід зазначити, що якщо пунктом 14 передбачена диспозитивна норма відносно вибору організаційно-правової форми, то пунктом 15 встановлена імперативна норма, що покладає обов'язок на державу забезпечити можливість довіряти управління правами незалежним організаціям управління.

В цілому ж питання організаційно-правової та структурної форми організацій колективного управління потребує значної уваги з боку компетентних органів для подальшого реформування.

Реалії сьогодення вимагають від законодавця прийняття таких рішень, що дозволять розглянути питання комплексно. Наявність спорів між діючими організаціями колективного управління, внутрішніх спорів між безпосередніми правовласниками, проблеми розподілу винагороди та інші питання потребують гнучкого способу вирішення, який може запропонувати іноземний досвід правового регулювання. Слід зазначити, що більш дієвим в даному контексті є англо-саксонська модель організаційної структури організацій колективного управління, оскільки передбачає можливість структурування компаній, якій будуть здійснювати різні функції в межах однією організацією.

В минулому розділі було розглянуто приклад англійської організації колективного управління *PRS for Music*, яка в своїй структурі містить дві

організації різного функціонального призначення. Поки одна організацію виконує безпосередні функції ОКУ з укладання договорів та представництва, інша виконує повноваження операційного центру, який окрім формування та прийняття рішень здійснює й функцію регулятора конфліктів та розподілу зібраної винагороди.

Враховуючи часові та фінансові витрати на вирішення спорів шляхом судового розгляду справи, подібна практика була б досить актуальною і в українській практиці. Однак такий підхід потребує консолідації представників правовласників, організацій колективного управління та органу управління задля вироблення єдиної політики формування корпусу арбітрів, відповідного етичного кодексу, порядку прийняття рішень та їх виконання. При цьому вплив з боку держави має бути виключно на рівні формування відповідних процедур, а контролюючий вплив має бути зведений до мінімуму задля виключення можливості недобросовісного впливу на прийняття рішень.

В даному контексті доречно сформуванню інституту самоврядування у сфері колективного управління авторських та суміжних прав, що дозволить ефективно залучати всіх зацікавлених сторін для вирішення всіх необхідних організаційних питань інституту колективного управління.

Окремою проблемою залишається розподіл винагороди правоволодільцям. В цілому реформа колективного управління 2018 року позитивно вплинула на динаміку зборів винагороди. В 2021 році організаціями колективного управління було виплачено більше коштів ніж за всі роки існування таких організацій. Однак недостатня прозорість звітів спричиняє неможливість встановити пропорційність такого розподілу коштів. Окремі організації використовують автоматизовану систему формування звітів відповідно до якої організація вносить інформацію про кількість використання відповідного об'єкту протягом кварталу, яка потім порівнюється з інформацією із звітів з даними системи клієнт-банк про те,

скільки саме цей користувач сплатив протягом цього кварталу. Така система не в змозі забезпечити точну відповідність між користувачем та кількістю використання об'єкта авторського та суміжних прав.

Задля вирішення цієї проблеми у Верховній Раді вже зареєстровано законопроект № 4537, який саме спрямований на підвищення рівня прозорості у звітній документації організацій колективного управління. Законопроект передбачає технічне реформування електронної системи адміністрування, яка з замістом законопроекту буде пов'язувати між собою не лише ОКУ та користувачів з правовласниками, але й ОКУ між собою та інтеграцію з міжнародними базами даних. Окрім того нова система передбачає облік та ідентифікацію об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, облік надходжень доходів від прав, автоматичний розподіл та виплату доходів від прав.

Також на ОКУ в редакції законопроекту покладено обов'язок подавати звіт, який включатиме ідентифікацію кожного об'єкта авторського права та (або) суміжних прав, щодо якого була виплачена частка доходу від прав, із зазначенням відсоткового співвідношення виплаченої частки до загальної суми виплачених доходів від прав.

Висновки. Перелічений вище перелік проблем не є вичерпним, оскільки творчість є складовою частиною повсякденного життя кожної людини, а проблематика її комерціалізації завжди залишається актуальною. Проблемні питання інституту колективного управління авторськими та суміжними правами умовно можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішніми є питання, що виникають відносно виключно в межах колективного управління, до таких проблем можна віднести неузгодженість правових норм в межах національного законодавства, невідповідність нормам міжнародного, проблема організаційно-правової форми ОКУ, проблеми процесуального статусу, процедури акредитації, тощо. Зовнішніми проблемами у свою чергу є такими, що виникають не виключно

в межах інституту колективного управління та можуть викликати суспільну реакцію. Прикладом таких проблем є, наприклад, пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, рівень правової культури населення та ін.

Говорячи про шляхи вирішення актуальних проблем правового регулювання інституту колективного управління авторськими та суміжними правами, можна дійти висновку, що їх вирішення залежить від консолідації всіх представників сфери колективного управління. Законодавча та виконавча гілка влади мають вибудовувати політику з урахуванням нагальних потреб правовласників, користувачів та безпосередньо організацій колективного управління, а формування шляхів залучення представників відповідних колективів є необхідною умовою для збалансованого врегулювання всіх проблемних питань пропорційно інтересам всіх зацікавлених сторін.

Висновки

1. Отже, розглянувши питання функціонування організацій колективного управління в Україні, ми дійшли висновку, що інститут колективного управління є одним із ключових шляхів комерціалізації об'єктів авторського та суміжних прав. Тож саме цей факт потребує вироблення дієвого правового механізму регулювання відповідних правовідносин.

2. Задля виявлення проблемних питань, що виникають у сфері колективного управління авторськими та суміжними правами перш за все необхідно здійснити аналіз статусу організацій колективного управління, з яким такі організації вступають у правовідносини з іншими суб'єктами інституту колективного управління. Статус ОКУ, враховуючи особливості законодавства, можна умовно розглядати з позиції організаційно-правової форми та процесуальної фігури. Норми, що регулюють організаційно-правову форму організацій колективного управління відображають характерні ознаки континентальної системи права, що чітко передбачають організаційно-правову форму, процедуру реєстрації, порядок отримання статусу ОКУ, тощо. Основною проблемою в даному контексті є певного роду обмеженість, яка, по-перше, не дозволяє забезпечити усіх правовласників та користувачів можливими додатковими механізмами захисту свої порушених прав, підвищує напругу як серед правовласників, так і між організаціями колективного управління, а, по-друге, встановлює певні розбіжності між національним та міжнародним законодавством, незважаючи на той факт, що гармонізація національного та міжнародного законодавства є основною ціллю реформи колективного управління, що розпочалась у 2018 р.

3. Подвійна система реєстрації організацій колективного управління вимагає формування по відношенню до себе і подвійної системи принципів,

що закріплені в Законі України «Про громадські об'єднання» та Законі України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав». Реалізація таких принципів забезпечується конкретними нормами як загального законодавства, так і спеціального і спрямована на збалансоване забезпечення інтересів всіх суб'єктів колективного управління авторськими та суміжними правами.

4. Проблематика процесуального статусу організацій колективного управління полягає у розбіжностях представництва. За національним законодавством можуть ОКУ можуть діяти як від імені конкретного правовласника, так і від свого імені, що залежить від факту акредитації такої організації. Враховуючи таку особливість, у організації певним чином змінюються і її процесуальні права.

5. Окремо слід приділити і увагу технічним проблемам законодавства, серед яких невідповідність норм загального та спеціального законодавства, що потенційно може призвести до неправильного тлумачення таких норм та їх правозастосування, зокрема і судами. Вирішення такої проблеми можливе шляхом залучення всіх заінтересованих сторін до нормотворчих процедур для встановлення найбільш компромісних редакцій відповідних нормативно-правових актів.

6. Найбільш дієвим способом комунікації правовласників, користувачів, ОКУ як між собою, так держави є формування відповідного інституту самоврядування. Така форма співпраці забезпечить здійснення контролю та визначення основних напрямів подальшого розвитку.

Підсумовуючи, слід зазначити, що життя людини, особливо сьогодні, має динамічний характер, що зумовлює постійне виникнення нових та видозміни старих правовідносин. Така особливість породжує необхідність відповідної правової реакції. Незважаючи на наявність окремих проблем функціонування організацій колективного управління, Україна зрештою

забезпечує роботу організацій з урахуванням усіх зовнішніх та внутрішніх факторів, які на сьогоднішній день склались в нашій державі.

Список використаних джерел

1. Про авторське право і суміжні права. Закон України № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – ст. 64.;
2. Про громадські об'єднання. Закон України № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – ст. 1.;
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Закон України № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31-32. – ст. 263.;
4. Цивільний кодекс України. Закон України № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – ст. 356.;
5. Про доступ до публічної інформації № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – ст. 314.;
6. Про колективне управління авторським правом і суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори для онлайн використання на внутрішньому ринку: ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ 2014/26/ЄС від 26 лютого 2014 року // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_002-14#Text
7. The Collective Management of Copyright (EU Directive) Regulations 2016: 2016 No. 221. – Режим доступу: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2016/221/contents/made>;
8. Copyright Act: R.S.C., 1985, с. C-42. – Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-42/page-18.html#h-1121371>;
9. Prawie autorskim i prawach pokrewnych: Dz. U. 1994 Nr 24 poz. 83. – Режим доступу: <https://wipolex.wipo.int/en/text/579753>;
10. Federal Act on Copyright and Related Rights: of 9 October 1992 (Status as of 1 January 2022) //The Federal Assembly of the Swiss Confederation. – Режим доступу: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1993/1798_1798_1798/en;

11. Про затвердження форм заяви та звіту організацій колективного управління: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 20.11.2018 № 1707 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1432-18#Text>;

12. Архів Господарського суду Тернопільської області, 2021 – Справа № 921/798/21;

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 04.06.2010 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» // Офіційний сайт Верховної Ради.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text>;

14. Архів Господарського суду Дніпропетровської області, 2020 – Справа № 904/2369/20;

15. Архів Касаційного господарського суду Верховного суду, 2020 – Справа № 904/951/20;

16. Конституційний суд України в Ухвала Конституційного суду України № 165-2(II)/2019 від 13.06.2019 р. «Про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Камінського Валерія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 5 частини першої статті 4 Закону України „Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» // Офіційний сайт Конституційного Суду України. – Режим доступу: <https://ccu.gov.ua/dokument/165-2ii2019>;

17. Архів П’ятого апеляційного адміністративного суду, 2019 – Справа №400/680/19;

18. Кривенко М. О. Історія виникнення організацій з управління майновими правами авторів / М. О. Кривенко // Часопис цивілістики. – 2014. – Вип. 17. – С. 209-213.

19. Волкова Д. Є. Ознаки громадських організацій в Україні як підстави для виокремлення їх організаційно-правових форм. Науковий

вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019. Вип. 37. С. 28–31.

20. Костів О. О. Особливості добровільного колективного управління майновими авторськими та (або) суміжними правами: нормативно-правове регулювання та практика його впровадження. Актуальні проблеми правознавства. 2021. № 2. С.142-148.

21. Кубаєнко А.В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ КОЛЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ПРАВОВЛАСНИКІВ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І (АБО) СУМІЖНИХ ПРАВ. Південноукраїнський правничий часопис. 2021. № 1. С. 145 - 150.

22. Тополевський Р. Б. Теорія держави і права: навчальний посібник / Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. - Львів: ЛьвДУВС, 2020. - 268 с.;

23. Гаєва Н. Принцип відсутності майнового інтересу членів (учасників) громадських об'єднань : теоретико-правовий аспект. Часопис Київського університету права. 2015. № 3. С. 73–77;

24. Тарасенко Л.Л. Новації щодо здійснення колективного управління майновими авторськими та суміжними правами // Часопис цивілістики. 2019. Вип. 33. С. 55-60;

25. Стройко І.А. Новели правового регулювання колективного управління майновими правами правовласників у сфері суміжних прав в Україні. Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. 2019. № 2019/1. С. 196 – 200.

26. Якубівський І. Є. Проблеми правового регулювання колективного управління майновими авторськими та суміжними правами в Україні // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Вип. 68. Ужгород: УжНУ, 2021. С. 80–85.